

Woord vooraf

Veertig jaar geleden werd aan de Leidse rechtenfaculteit het laboratorium van de rechtswetenschap geïntroduceerd. Waar de rechtenstudie eerst en vooral was en is gericht op het overdragen van kennis, bood het practicum civiel recht een plaats waar schrijf- en onderzoeksvaardigheden werden beproefd om verborgen inzichten te ontsluiten. Juridische begrippen werden bestudeerd in hun natuurlijke omgeving. Arresten kwamen op de snijtafel. Studenten bogen zich samen over erlenmeyers vol maatschappelijke fenomenen, onder leiding van een docent als amanuensis, op zoek naar een verband tussen de druk op het ene en het andere vereiste voor aansprakelijkheid. En zo is het nog steeds, al heet het vak inmiddels practicum, zonder k.

De nieuwe opzet was niet ingegeven door louter academische onderzoekszucht. De studie van het burgerlijk recht was tot dan toe zo populair, omdat het vak zo makkelijk was, zo schrijft Hondius in zijn commentaar op een van de practicum-bijdragen in deze bundel:

‘Het was in die tijd zo dat studenten Nederlands recht konden kiezen uit vier afstudeerrichtingen: civielrechtelijk, handelsrechtelijk, staatsrechtelijk en strafrechtelijk. De grote meerderheid opteerde voor civiel recht. Omdat dat status gaf, omdat ‘men’ dat nu eenmaal deed (zelfs de docenten strafrecht van die tijd waren alle acht civielrechtelijk afgestudeerd) en omdat... het de lichtste richting was. Het enige verschil met een tentamen ‘burgerlijk recht summier’ (voor de andere richtingen) was dat ‘burgerlijk recht uitgebreid’ wat meer rechtspraak, bijzondere contracten en stukken handboek bekend veronderstelde. Door practicum en privatissimum voor de civielrechtelijke richting verplicht voor te schrijven, kon de wassen neus van het ‘burgerlijk recht uitgebreid’ verdwijnen.’

Makkelijker is het er niet op geworden. Studenten volgen practicum, anders dan in de beginjaren, naast andere mastervakken. De rechtenstudie is immers ingekort, zonder afbreuk te doen aan de breedte van de opleiding. Dat is aan de ene kant jammer, omdat studenten de grote sprong voorwaarts eerder maken als zij een week lang volledig zijn gefocust op het zelfstandig oplossen van het gepresenteerde probleem. Aan de andere biedt de samenloop met andere vakken – net als enige culturele of maatschappelijke oriëntatie – de uitdaging verbindingen te leggen tussen die andere vakken en het probleem dat in het practicum onder de loep is gelegd.

Er is alle reden stil te staan bij 40 jaar practicum civiel recht. Het is een inspiratiebron voor een carrière in de rechtspraktijk en de rechtswetenschap

gebleken, meer dan eens. De samenwerking in een practicumgroep heeft vriendschappen opgeleverd, meer dan eens. Daarom is het 26e BWKJ gewijd aan practicum civiel recht. Docenten of oud-docenten burgerlijk recht gaven oude en jonge practicanten een opdracht, volgens de thans geldende voorschriften (1200-1800 woorden). Zoals het hoort volgt op de uitwerking van de opdracht het commentaar – nu *feedback* geheten – van de docent. Practicant Hijma gaat over zijn woordenlimiet, zo laat hij zelf al weten, en nog heeft hij niet alle facetten behandeld. En de lezing van practicant Koops stelt hoge eisen aan het gehoor.

De opdrachten liggen alle op het terrein van het *onroerend goed*. Ze variëren, zoals het hoort in een practicum, van verbintenisrechtelijke aspecten – koop, huur en opdracht – tot zekerheidsrechten, erfpacht, vastgoedbeleggingsfondsen en een casus over een erfrechtelijke boedelverdeling. Daarmee legt deze bundel een verband tussen het onderwijs in de master civiel recht en het onderzoek dat wordt verricht in het Instituut voor Privaatrecht, in het programma *Coherent Privaatrecht*, waarbinnen onroerend goed een belangrijk thema is. Dat was en is een aspect van practicum civiel recht: het is niet alleen een eerste stap in de rechtspraktijk, maar het is ook een uitnodiging te werken in het laboratorium van de rechtswetenschap, als jonge zelfstandige onderzoeker.

De redactie nam afscheid van redacteur Iris Houben. Zij kreeg het pak van Sjaalman mee, als dank voor de goede en hartelijke samenwerking. Haar eigen pak heeft zij als goede zuiderling na *elf* jaargangen doorgegeven aan Marte Knigge.